

Kronik

1. juli - 30. september 1991

Med lov skal land bygges. Jyske Lov 1241 - 1991

I Det kongelige Biblioteks forhal vistest 27. august - 22. november 1991 en udstilling om Jyske Lov.

Jyske Lov er en lovbog fra middelalderen - fra 1241 - som gjaldt for hele Jylland med Slesvig og Fyn. Dens allerførste sætning er blevet et bevinget ord: *Med lov skal land bygges*.

Den er knyttet til den periode i Danmarkshistorien, som vi kalder "Valdemarstiden" eller ligefrem "Valdemarenes storhedstid".

Tidsrummet, det handler om, er klart afgrænset. Perioden begynder i 1157 og ender med Valdemar Sejrs død i 1241, samtidig med Jyske Lovs "givelse".

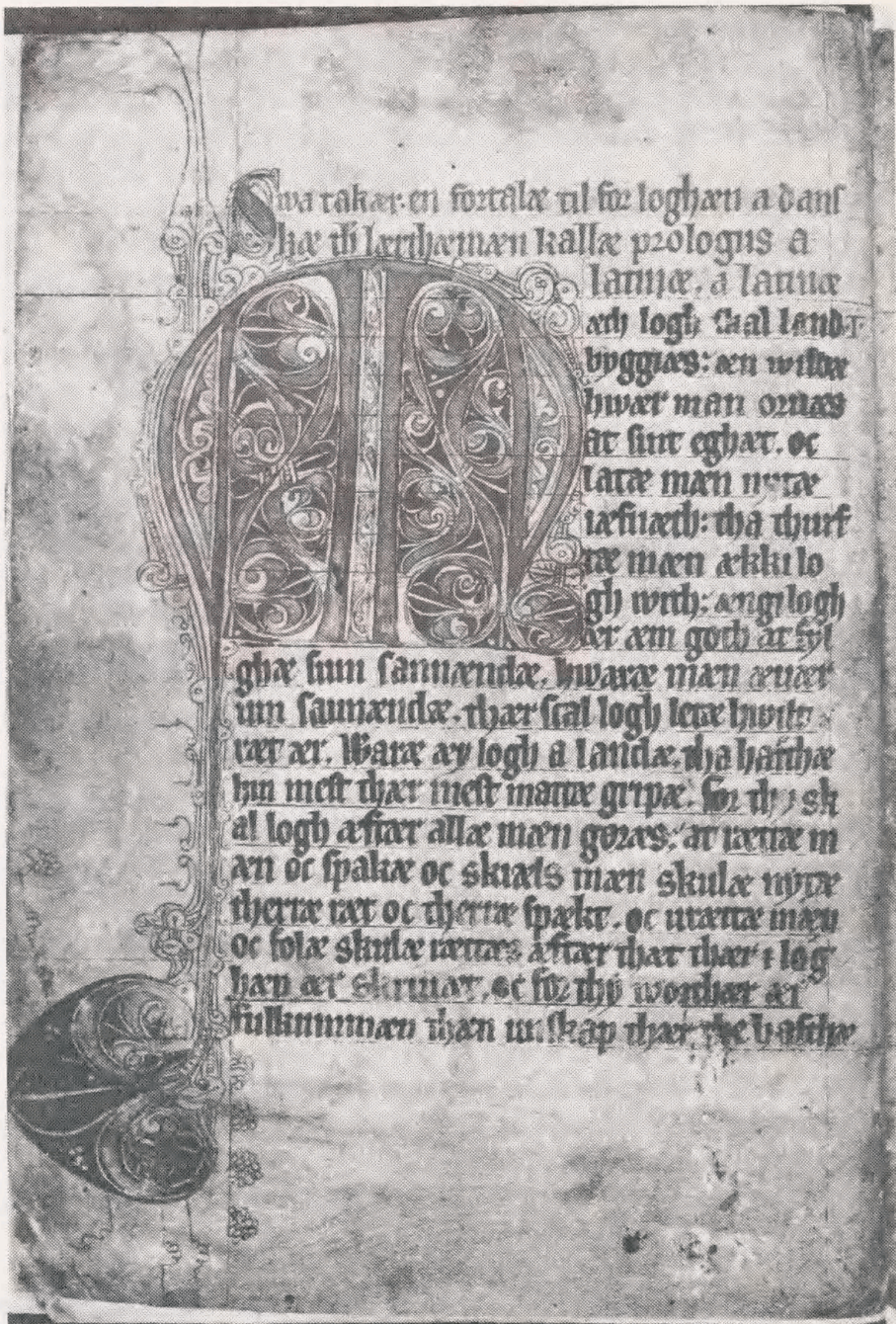
Dansk politik udviklede sig på den tid i retning af et regulært Østersø-imperium. Handelsbyerne Lübeck og Hamburg blev underlagt, den danske konge indgik på lige fod et venskabsforbund med den tysk-romerske kejser og Estland erobredes i 1219.

Siden led den danske udenrigspolitik skibbrud, men kongemagten havde vundet en stærk stilling. En stabilisering af samfundsforholdene ved bl.a. en frugtbar alliance mellem konge og kirke skabte økonomisk og kulturel vækst næsten uden sidestykke i dansk middelalder.

Også *lovgivning og retspleje* blev i høj grad præget af den ny tid og de kulturelle forbindelser med resten af Europa.

De ældste bevarede lovhåndskrifter er fra omkring 1280, men der er ikke tvivl om, at vi gennem dem kender Jyske Lov i den skikkelse, loven havde i 1241.

Ialt findes ca. 240 overleverede håndskrifter, hvilket viser lovens betydning for det praktiske retsliv og for samfundets kulturelle udvikling. Og Jyske Lov var blandt de første verdslige skrifter, der blev trykt i Danmark.

Codex Holmiensis 39 er fra ca. 1325. Det er en fornem pergamentkodeks i kvartformat på 250 blade, idet den indeholder både Jyske Lov og de sjællandske love. Initialbogstaverne er skrevet med rødt og blå blæk; særlig rigt omamenteret er fortalens begyndelsesbogstav M. - Kungliga Biblioteket, Stockholm.

Udstillingen viste en snes af de ældste og vigtigste håndskrifter foruden de bogtrykte udgaver af Jyske Lov.

Foruden materiale fra Det kongelige Biblioteks egne samlinger vistes håndskrifter og tryk udlånt af: Kungliga Biblioteket i Stockholm, Stadtarchiv i Flensburg, Den Antikvariske Samling i Ribe, Det Arnamagnæanske Institut, fhv. landsretspræsident, dr. jur. Erik Abitz, Viborg og Landsarkivet for Nørrejylland. - En så enestående samling har aldrig tidligere været vist for offentligheden.

Ved åbningen talte Folketingets ombudsmand, professor, dr.jur. Hans Gammeltoft-Hansen og landsarkivar Chr. R. Jansen, Landsarkivet for Nørrejylland.

Udstillingen var redigeret af Landsarkivet for Nørrejylland, hvor den vistes maj - juli 1991, og den vistes på Det kongelige Bibliotek i samarbejde med Landsarkivet.

Europæisk humanisme og nylatin

I anledning af den 8. internationale Nylatinkongres, som fandt sted på Københavns Universitet Amager 14. - 17. august 1991, vistes i kongresdagene en mindre udstilling af nylatinske skrifter i Det kongelige Biblioteks eje i bibliotekets forhal på Slotsholmen.

Til langt op i nyere tid har latinen haft en rolle som kommunikationsmiddel, der i betydning og udstrækning tåler sammenligning med engelsk i nutiden. Det er dette latin, der brugtes efter reformationen og i århundrederne derefter, der kaldes nylatin.

Udstillingen viste eksempler på nylatinske skrifter fra litteratur og videnskab, skole- og lærdomsliv, og demonstrerede den dybe forankring, det europæiske sprog latin har haft i Danmark i denne periode.

For den, der ønskede at præge sin samtid med nye ideer eller videnskabelige erkendelser, var latinen det sprog, der gav adgang til det europæiske samfund og fællesskab, ligesom det var for digteren, der trængte efter anerkendelse for sit talent udenfor de nationale grænser. Det var vilkårene også for datidens danskere.

Udstillingens redaktør var forskningsbibliotekar Erik Petersen.

Forhallens ottokantede montre

Bibliotekets nyerhvervelse, den store, festlige ottokantede montre, midt i Forhallen, har dannet ramme om flere mindre udstillinger. Den er især anven-

delig til udstilling af tre-dimensionalt materiale, og er derfor med held brugt til udstillinger af bogbind.

Det er blevet til udstilling af *nyere danske bogbind fra det 20. århundrede*, ved forskningsbibliotekar Ingrid Ilsøe.

I sidste årti af det 19. århundrede skete der et nybrud i bogbinderfaget, idet xylograf F. Hendriksen formidlede et frugtbart samarbejde mellem tidens bogbindere og kunstnere, der resulterede i en række smukke bind udført af f. eks. Anker Kyster, Jacob Baden, J.L. Flyge og Oscar Jacobsen, dekorerede efter tegninger af Thorvald Bingesbøll, Joakim Skovgaard, Svend Hammershøj og andre.

I 1920 kom der endnu en fornyelse i dansk bogbinderi, idet August Sandgren i modsætning til den foregående tids stærkt dekorerede bind gennemførte den største enkelhed i sin bindekoration. Traditionen videreførtes af Henrik Park og en gruppe yngre samtidige blandt hvilke Bent Andrée, Erik B. Thomsen og Axel Knudsen, og disse er i dag atter efterfulgt af andre dygtige bogbindere.

Det kongelige Bibliotek har som landets Nationalbibliotek og Danmarks Bogmuseum en naturlig forpligtelse til i sine samlinger også at belyse denne side af dansk boghåndværk. Biblioteket har derfor gennem årene, ofte med støtte fra private donatorer eller legatmidler, opbygget en særlig samling af hovedsagelig nyere danske bogbind.

Bogbinder Ernst Rasmussen udstillede egne bogbind 1961 - 1991.

Ernst Rasmussen blev i 1958 udlært som bogbinder hos Anker Kysters efterfølger, Bent Andrée, og har siden 1964 arbejdet i Det kongelige Biblioteks Bogbinderi, Restaurerings- og Konserveringsværksted.

Han har bl.a. udstillet i Årets bedste bogbind (Forening for Boghåndværk); Charlottenborgs Forårsudstilling; Grafisk Museum, Odense; Triennale Internationale de la Reliure Lausanne; 3 Prix Paul Bonnet, Ascona; St. Bride Printing Library, London, og i Nikolaj Kirke.

Udstilling af *ældre danske bogbind, fra det 18. århundrede, ca. 1720-80*, ved forskningsbibliotekarerne Ruth Bentzen og Ingrid Ilsøe.

I slutningen af det 17. århundrede modtog dansk bogbinderkunst påvirkning fra franske stilretninger, men omkring 1720 kom en fornyelse i bindets dekoration, idet de såkaldte "spejlbind" kom på mode, inspireret af den engelske såkaldte "Cambridge" bindtype, der bestod i en rektangulær udsmykning af kalveskindet i mørke og lyse rammer. De danske bogbindere udviklede under rokokoens indflydelse spejlbindet i særdeles fantasifulde former samtidig med, at de også indbandt i andre arter og typer.

De udstillede bind var dels udført af nogle af tidens store bogbindere J.W. Boppenhausen, G.J. Liebe, A.H. Helmuth, J. Piper og ikke mindst Johan Tobias Wilhelmi dels af ikke kendte bogbindere og søgte at give et afvekslende indtryk af tidens bogbind.

Ålands kultur og historie

9. august åbnedes på Universitetsbiblioteket i Fiolstræde, en udstilling om *Ålands kultur og historie*. Arrangementet var et led i Foreningen Nordens Ålandsdage. Ved åbningen talte kulturredaktør, forfatteren Benita Mattson-Eklund.

Alle mand af huse på Det kongelige Bibliotek

Samtlige medarbejdere var i juli-august 1991 i magasinerne for at stregkode 1/4 million bøger. Det drejede sig om værker, der i forvejen var registrerede i bibliotekets online-katalog REX, og formålet med etiketteringen var at forbedre indførelsen af et automatiseret udlån.

Projektet blev gennemført i sommerperioden, hvor biblioteket har været lukket om formiddagen. I øvrigt opretholdtes alle funktioner, og lånerne har i hele perioden kunnet få ekspederet bøger.

Et edb-automatiseret udlån betyder, at alle stregkodede bøger vil kunne bestilles online fra hele landet. Der skal ikke længere udfyldes lånesedler; der bestilles blot ved en kommando på en terminal. Det ny udlånssystem blev taget i brug i slutningen af 1991.

Biblioteket er således nået et stort skridt videre mod at gøre sine samlinger direkte tilgængelige ad elektronisk vej.

Orientaliske manuskripter

To manuskripter i bibliotekets Orientaliske Afdeling har været genstand for omtale i nye amerikanske udgivelser.

Det drejer sig om manuskriptet Cod.Arab. CCCII, der var den centrale tekstbasis i Owusu-Ansah, David: *Islamic talismanic tradition in nineteenth-century Asante*. African Studies: Vol. 21. 1991.

I tidsskriftet *Ars Orientalis* nr. XX, 1991, side 113-147 publicerede Dr. Estelle Whelan, Columbia University, N.Y., en artikel om de tidlige Koranhåndskrifers palæografi. Artiklen var baseret på studier af kufi-håndskrifter,

bl.a. i Det kongelige Biblioteks Orientalske Afdeling, specielt Cod.Arab. XL. Artiklen hed *Writing the word of God: Some early qur'an manuscripts and their milieux*, part 1.

Erhvervelser

Danske Afdeling

Niels Mikkelsen Aalborg: Læge-Bog. Kbh. 1664. Eksemplar i flere dele indbundet af Anker Kyster (1864-1939) i et harmonikabind. Denne indbindingsform blev af og til benyttet i 1500- og 1600-tallet til samlingsbind. Gave fra Arkitekt Vilhelm Bruuns Legat.

Håndskriftafdelingen

Manuskriptet til digtet På Ungdommens friske Rosenblad samt to breve af H.C. Andersen. Erhvervet via Kulturværdiudvalget.

To Herman Bang korrekturer. Erhvervet via Kulturværdiudvalget. - Den 27. august 1991 meddelte Kulturværdiudvalget Det kongelige Bibliotek, at man havde besluttet at købe Herman Bangs egenhændige førstekorrektur af den lille roman *Sommerglæder* og andenkorrektoren af den større roman *Stuk*. Disse to tekster overlodes herefter til Det kongelige Bibliotek. I forvejen besidder biblioteket en stor samling af Herman Bang-manuskripter og breve til og fra Herman Bang. Imidlertid er mange af manuskripterne ukomplette, hvilket ikke mindst er tilfældet med romanen *Stuk*. Dette hovedværk i den danske litteratur haves som manuskript kun fragmentarisk på Det kongelige Bibliotek. Som manuskript haves det i to versioner, af den ene findes kun de første 17 sider, af den anden mangler til gengæld de første 24 sider. Desuden rummer denne redaktion af romanen afvigelser fra den trykte udgave, men vedlagt findes en stærkt rettet korrektur af bogens første ark. På denne baggrund er erhvervelsen af ikke mindst den komplette korrektur af *Stuk* af stor betydning for biblioteket, idet man via Herman Bangs talrige rettelser og ændringer af teksten kan følge romanens tilblivelse, ligesom den rettede korrektur i høj grad

er et vidnesbyrd om Herman Bangs intense arbejde med teksten. I nogen måde erstatter denne korrektur da et egentligt arbejdsmanuskript.

En samling manuskripter af Grethe Stenbæk Jensen.

Kresten Spanggaards efterladte papirer.

Manja Mouriers efterladte papirer.

En nyere del af Politikens arkiv.

Nogle efterladte papirer efter Daniel Preisz.

Korrespondance og medlemsliste fra Aarhus Kvindelige Diskussionsklub.

Manuskripter af Vagn Steen.

Walter Schwartz' brev- og manuskriptsamling.

Desuden en række breve fra og til bl.a. H.O. Lange, Fr. Hegel, Th. Bredsdorff, Peter Freuchen, Poul Martin Møller, K.K. Bing, Harald Herdal og Knut Hamsum.

Iøvrigt har afdelingen erhvervet en række andre samlinger og enkelte breve og manuskripter. Opmærksomheden henledes på, at nogle af de nyerhvervede sager af forskellige årsager må holdes utilgængelige indtil videre.

Kort- og Billedafdelingen

En større samling exlibris. Fra Ewald Ørnø.

4 album med familieportrætter. Fra Rolf K. Dahl

En samling fotografier vedrørende familierne Glahn og Wiehe. Fra professor Henrik Glahn.

10 portrætter: Aage Fredslund Andersen, Torben Brostrøm, Inger Christensen, Mogens Glistrup, Pippin Henderson, Jesper Jensen, Sigvald Kristensen, Harald Okkels, Franz Kafka og Golda Meïr, tegnet af Hans Lollesgaard.

Der er i perioden erhvervet fotografier taget af bl.a. Erik Steffensen, Finn Larsen, Eva Klerck Gange, John D. Winther og Finn Thrane.

Besøg

30. juli 1991 besøgte adm. direktør i Panasonic Danmark A/S, N. Kakuma og PR-konsulent Maiken Holst Orientalisk Afdeling for at overrække første bind af en japansk bog gave, der vil omfatte 45 bind i alt.

Maleren og fotografen Aage Fredslund Andersen (1904-1976). 1955.

Portrættegninger af Hans Lollesgaard. De viste tegninger er erhvervet til Kort- og Billedafdelingen.

Forfatteren Jesper Jensen. 1972.

Forfatteren Inger Christensen.
Hans Lollesgaard, ca. 1980.

13. august 1991 var Det kongelige Bibliotek vært for de ca. 200 deltagere i Nylatinkongressen.

1. september 1991 aflagde Janis Turlajs, ansvarshavende specialist på biblioteksområdet ved Letlands Kulturministerium, besøg på Det kongelige Bibliotek, Slotsholmen, som et led i Danmarks kultursamarbejde med udlandet.

3. september 1991 besøgte det norske Rådgivende Utvalg for Nasjonale Biblioteksfunksjoner Det kongelige Bibliotek.

19. - 20. september 1991 besøgte Det kongelige Bibliotek af medarbejdere fra nordiske ISDS-centre. Statens Bibliotekstjeneste og Det kongelige Bibliotek stod for det 3. møde for nordiske ISDS-centre og samkataloger i København med deltagelse af medarbejdere ved ISDS DANMARK. ISDS-registreringen er helt eller delvis basis for alle samkatalogers arbejde, herunder også de nordiske, og repræsenterer for de to områder mødes hvert tredje år for at diskutere emner og problemer af fælles interesse.

28. september besøgte Det kongelige Bibliotek af 40 personer fra Vetenskaps societeten i Lund.

Personalia

Førstebibliotekar Marie-Louise Berner fratrådte 30. september 1991 som førstebibliotekar for Kontakt- og Oplysningsafdelingen.

Førstebibliotekar Steen Bille Larsen deltog 23. - 25. august 1991 i Dansk historisk Fællesforenings årsmøde i Svendborg.

Bibliotekar Lisbeth Grubb Waaentz fejrede 2. september 1991 25-års jubilæum på Universitetsbiblioteket Fiolstræde.

Førstebibliotekar Ib Rønne Kejlbo deltog 23. september - 1. oktober 1991 som formand for Dansk Kartografisk Selskab i 15th International Cartographic Conference: *Mapping the Nations*, Bournemouth, England.

Assistent Vivi Kjær deltog 26. - 27. september 1991 i det første seminar og årsmøde i CHIME (European Foundation for Chinese Music Research) i Céligny ved Genève.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen repræsenterede 12. august 1991 Det kongelige Bibliotek ved Landsarkivet for Nørrejylland 100-års jubilæum; deltog 16. august 1991 i *Conference of Directors of National Librarians* i Moskva; er valgt til sekretær for IFLA's Section of National Libraries og formand for Coordinative Board of Division I (Section 1) (National Libraries), 2. (University Libraries and other General Research Libraries) og 3. (Parliamentary Libraries) og dermed til medlem af IFLA's Professional Board for perioden 1991-93.

Førstebibliotekar Karl Krarup deltog 2. september 1991 i ERFEK3-møde i Edb-Referencegruppen for Forskningsbibliotekernes Edb-Kontor på Sophie Amalie Hotel i København; deltog 26. september 1991 i en temadag med emnet *Hvor går den offentlige sektor hen?* på Schæffergården, Gentofte.

Forskningsbibliotekar Eva Krener deltog 12. - 15. august 1991 i et Nordinfo seminar om *Klassifikation og Indeksering i Norden* på Hankø Fjordhotell. Arrangør var Statens biblioteks- og informationshøgskole i Oslo.

Forskningsbibliotekar Bent Lerbæk Pedersen deltog 5. - 8. september 1991 i det 11. årsmøde for European Association of Sinological Librarians i Wien. Han blev valgt til at repræsentere de mindre sinologiske biblioteker i Europa i et underudvalg om den fælles database over kinesiske tidsskrifter i europæiske forskningsbiblioteker (EDoCS).

Førstebibliotekar Kirsten Rønbøl Lauridsen fratrådte 30. september 1991 sin stilling i Orientalisk Afdeling.

Forskningsbibliotekar Klaus Torvad, Universitetsbiblioteket Fiolstræde, fratrådte 31. juli.

Fhv. forskningsbibliotekar, mag.art. Helga Vang Lauridsen afgang 2. september 1991 ved døden.

Cand.mag. Michael Wolfe tiltrådte 16. september 1991 stillingen som forskningsbibliotekar, fagreferent i politologi.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen og førstebibliotekar Annika Salomonsen deltog 15. - 23. august 1991 i IFLA's 57. General Conference og Council i Moskva.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen, førstebibliotekarene Karl Krarup og Ivan Boserup og forskningsbibliotekar Erik Petersen deltog 5. september 1991 i et møde med administrator Iver Kjær, Det danske Sprog- og Litteraturselskab, om en nationallitterær CD-ROM.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen, førstebibliotekarene Karl Krarup og Steen Bille Larsen deltog 27. september 1991 i et møde, indkaldt af Kulturministeriet, om sammenligning og vurdering af de bevillingsmæssige forhold på de store biblioteker under Kulturministeriet.